

KONGREGACE PRO INSTITUTY ZASVĚCENÉHO ŽIVOTA
A SPOLEČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA

SPOLUPRÁCE MEZI INSTITUTY V OBLASTI FORMACE

Instrukce

LIBRERIA EDITRICE VATICANA
CITTÀ DEL VATICANO 1999

SEZNAM ZKRATEK

Dokumenty II. vatikánského koncilu

- LG Věřoučná konstituce *Lumen gentium*, 1965.
OT Dekret *Optatam totius*, 1965.
PC Dekret *Perfectae caritatis*, 1965.

Papežské dokumenty

- ChL Apoštolská adhortace *Christifideles laici*, Jan Pavel II., 1988.
PDV Apoštolská adhortace *Pastores dabo vobis*, Jan Pavel II., 1992.
RM Encyklika *Redemptoris missio*, Jan Pavel II., 1990.
VC Apoštolská adhortace *Vita consecrata*, Jan Pavel II., 1996.

Dokumenty apoštolského stolce

- EE *Elementi essenziali dell'insegnamento della Chiesa sulla vita religiosa*, SCRIS, 1983.
kán. *kánon Kodexu kanonického práva*, 1983.
MuR *Mutuae Relationes*, SCRIS a Posvátná kongregace pro biskupy, 1978.
PI *Potissimum institutioni*, CIVCSVA, 1990.
RC *Renovationis causam*, SCRIS, 1969.
RFIS *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis*, Posvátná kongregace pro katolickou výchovu, 1970.
RPU *Religiosi e promozione umana*, SCRIS, 1980.
VFC *Bratrský život ve společenství*, CIVCSVA, 1994.

Zkratka SCRIS (Posvátná kongregace pro řeholníky a sekulární instituty) označuje dřívější název (užívaný v letech 1967–1988) dnešní Kongregace pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života (CIVCSVA).

ÚVOD

1. Církev dbalá podmínek současné doby a vedená Pánem je vzhledem k růstu Kristova Těla¹ neustále nabádána k péči o formaci všech svých členů.

Vědoma si významu, jaký má zasvěcený život pro Boží lid,² uznala Kongregace pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života za svou povinnost reflektovat formaci členů řeholních institutů v současných okolnostech a nabídnout směrnice, které zaručí její úplnost, solidnost a soulad s cestou církve. Plodem této iniciativy bylo vydání Instrukce *Potissimum Institutioni*.³

2. Současný nový dokument si klade za cíl prohloubit jednu z otázek, o nichž pojednává zmíněná Instrukce, a která se týká spolupráce mezi instituty zabývajícími se apoštolskými díly⁴ ohledně formace svých členů.⁵

Všechno, co se v dokumentu říká o institutech zasvěceného života, se stejným způsobem vztahuje i na společnosti apoštolského života, přičemž je brán zřetel na jejich specifický charakter.⁶

3. Spolupráce mezi instituty v rovině formace vznikla z nutnosti odpovědět na výzvy konkrétních situací a daných pedagogických požadavků. Zpočátku se rozvinula v místech, kde mají řeholní rodiny omezený počet kandidátů, ať už z důvodu poklesu povolání, nebo proto, že jsou prvními plody apoštolské činnosti mladých církví. K tomu se přidal i nedostatek formátorů a formátorek stejně jako nedostatečné množství náležitě připraveného pedagogického personálu. Tato skutečnost přiměla mnohé instituty, které si začaly uvědomovat potřebu sjednotit své síly ve snaze nabídnout svým členům hlubší a komplexnější formaci.

V četných případech zároveň situaci ovlivnila i nutnost neprovádět počáteční formaci v prostředí cizím kultuře kandidátů a kandidátek, a tím podpořit pozitivní integraci mezi životem každého institutu a mezi vlastní kulturou do něho přijatých členů. Tato nutnost uznávaná v nejrůznějších zeměpisných šířkách a kulturních oblastech našla přesvědčivou odpověď ve formačních „mezi-institučních centrech“.⁷ Právě ona se v zásadě zasloužila o to, že nedošlo k masovému odlivu kandidátů do jiných kultur v počátečním období jejich řeholního života.

Stále jasnější vědomí četných požadavků a potíží, které charakterizují formační proces, podnítilo instituty k vytváření zmíněných center. Stále přibývá institutů usilujících v průběhu formace o poskytnutí co možná nejkomplexnějšího výchovného plánu svému ženskému i mužskému dorostu. Ve vlastních formačních komunitách pokračují v úkolu předávat duchovní bohatství institutu. Zároveň ovšem vnímají i potřebu zprostředkovat obsahy, které tvoří společný duchovní odkaz, a předat bohatství plynoucí z tisícileté zkušenosti církve i z potřeb a požadavků naší doby. Hluboká a komplexní analýza těchto všech prvků znamená velice složitý úkol, a proto ji nelze vždycky plnit jen prostřednictvím vychovatelů a učitelů jediného institutu.

¹ Srov. LG, č. 7; ChL, č. 21. 24.

² Srov. LG, č. 43–44; VC, č. 1–3.

³ Srov. KONGREGACE PRO INSTITUTY ZASVĚCENÉHO ŽIVOTA A SPOLEČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA, *Potissimum Institutioni*, 2. února 1990.

⁴ Srov. PC, č. 8; kán. 675.

⁵ PI, č. 98–100.

⁶ PI, č. 72–85.

⁷ Za formační „mezi-instituční centra“ (často nazývaná mezikongregační) jsou považovány nejrůznější formy spolupráce mezi řeholními instituty sloužící formaci.

Iniciativa formačních mezi-institučních center (za předpokladu, že je řádně konána) znamená skutečný přínos a má kladný vliv na vědomí církevního společenství v rozmanitosti povolání a charismat a mnohostranných podob služby v poslání církve. Svátý otec Jan Pavel II. prohlašuje: „Abyste novým generacím, vychovatelům a vychovatelkám stejně jako všem řeholníkům a řeholnicím dokázali zajistit řádnou přípravu, hledali a podporovali nejrozličnější formy spolupráce.“⁸ Tak lze „využít všech nejlepších spolupracovníků z každého institutu a nabídnout tak pomoc, která nejen usnadní cestu k překonání možných vlastních omezení, ale navíc vytvoří skutečný způsob formace k řeholnímu životu“.⁹

V citovaném poselství navíc papež zdůrazňuje, že tyto mezikongregační iniciativy „mají za úkol vést k docenování vlastních charismat a zároveň růst v jednotě a uvědomovat si v duchu bratrství potřebu vzájemně se doplňovat a otvírat pro díla lásky v místní i všeobecné církvi“.¹⁰

Svátý otec tak znovu potvrzuje hlavní orientaci II. vatikánského koncilu ohledně formace. Odrazila se ve zkušenosti, která se v posledních letech stala součástí řeholního života. Učení předložené koncilem a pozdějšími dokumenty magisteria demonstruje těsné pojítko mezi formací, obnovou a posláním řeholních institutů.¹¹ Navíc zdůrazňuje, že formace je tváří v tvář neustálé evoluci naší doby primárním činitelem obnovy institutů a životaschopnější asimilace jejich vlastní charismatické identity. Vysoká kvalita formačního působení je neodmyslitelným úvodem k naplňování poslání institutů v světě, protože ten klade zásadní otázky týkající se víry a zasvěceného života na základě vědeckých, lidských, mravních a náboženských problémů.

⁸ Jan Pavel II.: Poselství XIV. generálnímu shromáždění „Konference zasvěcených osob v Brazílii“ (CRB), 11. července 1986. *Insegnamenti IX/2* (1986), č. 2, str. 239.

⁹ Tamtéž, č. 4, str. 242, srov. VC, č. 53.

¹⁰ Tamtéž, č. 4, str. 242.

¹¹ Srov. PC, č. 18; ET, č. 52; VC, č. 68.

I. ZÁKLADNÍ PRAVIDLA A PRAKTICKÉ POKYNY

4. K pochopení a sledování vývoje výše uvedených záměrů shromáždila Kongregace pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života rozsáhlou dokumentaci o existujících mezi-institučních centrech. Zkoumání této dokumentace blahodárně ovlivnilo úvahy o některých zásadních podmínkách, které by bylo třeba splnit, aby bylo formační působení center a jejich četné iniciativy skutečně účinné: jde o jasné stanovení cíle centra, o určení konečné odpovědnosti a kompetence při jeho vedení, o druhu a přípravě pedagogického personálu, o jednoznačnou a jasnou formulaci programu a o jeho postupné naplňování. Podstatný význam pro tvorbu prostředí, tak aby člověku napomáhalo žít povolání k zasvěcenému životu a prohlubovat je, má přítomnost formátorek a formátorů a také shoda a doplňování mezikongregačního programu se specifickým programem jednotlivých institutů.

5. Uvědomujeme-li si různorodost okolností, za jakých centra vznikala a jejich spíše krátkodobou zkušenost, objevují se také otázky a problémy, které je třeba označit, aby je bylo možno promyslet a vyjasnit. Některé z nich se týkají vztahu identity každého institutu a společenství v jejich rozmanitosti, vztahu mezi záměrem center nabízet pomoc všem a přirozenou svobodou institutů využít této pomoci, či nikoli. Další otázky se týkají chápání řeholní apoštolské činnosti, která je základem pro průběh pedagogického působení, a proto též precizní formulace programů a kritérií volby pedagogického personálu. Jiné se týkají účinné účasti osob odpovědných za formaci v institutech, dále hodnocení formace a reálných podmínek umožňujících změnu dočasného společného života center ve zkušenost hlubokého společenství církve a pravdivé duchovní i apoštolské formace otevřené potřebám evangelizace.¹²

Základní pravidla

6. Tváří v tvář této bohaté a složité skutečnosti a s ohledem na četné již existující iniciativy vnímá kongregace svou odpovědnost představit některé úvahy a poskytnout náležitě směrnice k hodnocení, posílení a rozvoji těchto a jim podobných zkušeností.

Tyto směrnice se zakládají na pravidlech, kterými se řídí počáteční a stálá formace k řeholnímu životu v celé rozmanitosti jeho charismat a zvláštních úkolů, jak je tento život plní ve společenství a poslání církve.¹³

a) Formace: neoddiskutovatelné právo a povinnost každého institutu.

7. Než přistoupíme k podstatě otázky, bude nutné připomenout skutečnost, že formace je neoddiskutovatelným právem a povinností každého institutu.¹⁴ Tato hlavní zásada spočívá v základu celého dokumentu a od počátku si zasluhuje zvláštní pozornost kvůli zasazení spolupráce mezi instituty do celku formačního procesu.

7.1. Každý institut nese zásadní odpovědnost za vlastní identitu, protože „charisma zakladatelů – zkušenost Ducha svatého předávaná vlastním učedníkům, tak aby je prožívali, střežili, prohlubovali a neustále rozvíjeli v souladu s neustálým růstem Kristova těla“¹⁵ – je svěřeno každému institutu jako prvotní úkol pro dobro celé církve.¹⁶ Péče o vlastní identitu

¹² Srov. RM, č. 2; VC, č. 67.73.

¹³ Srov. PC, č. 1; RPU, č. 22; ChL, č. 18–21.32.

¹⁴ Srov. kán. 646–653 a 659–661.

¹⁵ Srov. MuR, č. 11.

¹⁶ Srov. MuR, č. 14b; kán. 574 § 1; VC, č. 4–5. 29. 33–34.

v „tvůrčí věrnosti“¹⁷ tedy znamená spojovat v životě a v poslání Božího lidu dary a zkušenosti, které obohacují,¹⁸ a zároveň se vyhýbat tomu, aby řeholníci „byli zapojeni do života církve nejasným a nejednoznačným způsobem“.¹⁹

V důsledku toho byla jednotlivým institutům přiznána náležitá autonomie života, a to především v oblasti vedení, aby tak jeho prostřednictvím měly v církvi vlastní disciplínu, mohly si uchovat integritu a aby mohly rozvíjet vlastní duchovní a apoštolské dědictví. Zachování této autonomie a péče o ni je úkolem místních ordinářů.²⁰ Autonomie života a vedení v sobě zahrnuje také odpovídající autonomii v oblasti formace, protože „prvotní odpovědnost za formaci řeholníků spadá právně do kompetence každého institutu“.²¹

7.2. Právě ve formačním procesu se realizuje charismatická identifikace, která je nezbytná jak k dosažení zralosti jednotlivých členů, aby mohli žít a jednat podle charismatu zakladatelů, tak k identitě a jednotě institutu i k věrohodnosti jeho vyjadřování v různých kulturách,²² a konečně k dosažení *communio-missio* v církvi. „Vezmeme-li skutečně v potaz, že jak počáteční, tak stálá formace je ve shodě s vlastním charismatem v rukou institutu, pak mezikongregační formace nemůže beze zbytku zastoupit úkoly stálé formace vlastních členů. Je třeba, aby v mnoha ohledech byla prostoupena specifiky a charakteristickými prvky charismatu každého institutu.“²³

Když proto Kodex kanonického práva hovoří v souladu s těmito zásadami o formaci v úzkém smyslu, pojednává výhradně o formaci řeholníka v rámci vlastního institutu.²⁴ Nevylučuje to ovšem možnost spolupráce, kterou na druhé straně uznal a podpořil papež Jan Pavel II. v posynodální adhortaci *Vita consecrata*. Vybízí, ať „s tímto pohledem na společenství otevřené výzvam naší doby řeholní představení ‚ve spolupráci s biskupy‘ usilují o to, aby využívali práce nejlepších spolupracovníků jednotlivých institutů“.²⁵

7.3. Církev má ze své strany povinnost střežit a podporovat osobitý charakter a vědomí vlastního charismatu institutů a vytvořit z obojího jeden ze základních principů jejich obnovy,²⁶ protože stav založený na slibu evangelijních rad „je nezbytným a také velmi cenným darem pro Boží lid rovněž v době současné i budoucí, protože se nejhlubším způsobem dotýká jejího života, svatosti a díla“.²⁷ Protože je navíc charisma každého institutu původním a neopakovatelným darem Ducha svatého církvi, církev se snaží zajistit duchovní podmínky i právní nástroje k zajištění jeho plodnosti, rozvoje a harmonie v církevním společenství.²⁸

¹⁷ VC, č. 37.

¹⁸ Srov. PC, č. 1; kán. 577; VC, č. 19. 47–48.

¹⁹ MuR, č. 11.

²⁰ Srov. kán. 586 § 2; VC, č. 48.

²¹ PI, č. 98; kán. 587 § 1. 646. 659.

²² Srov. PI, č. 46. 90–91; kán. 577.

²³ JAN PAVEL II.: Promluva k biskupům severovýchodní oblasti, č. 2 „Národní konference brazilských biskupů“ (CNBB), 11. července 1995, *L'Osservatore Romano*, 12. července 1995, str. 5.

²⁴ Srov. kán. 646–653 o formaci noviců; kán. 659–660 o formaci profesů s časnými sliby; kán. 661 o stálé formaci.

²⁵ Srov. VC, č. 53.

²⁶ PC, č. 2, kán. 576, 578.

²⁷ VC, č. 3; srov. VC, č. 29.

²⁸ Srov. LG, č. 44; MuR, č. 11; kán. 576. 578. 587 § 1; VC, č. 25. 35. 92–95.

b) Spolupráce a solidarita při formaci

8. Vzhledem k právě řečenému je také právem zdůrazňována zásada spolupráce²⁹ a solidarity mezi různými instituty, především těmi, které se nacházejí v podobné geograficko-kulturní oblasti. Řeholní život totiž skutečně získal hlubší vědomí neopakovatelnosti každého charismatu, jeho specifické úlohy v církvi, ale i rysů a úkolů, které jsou společné všem institutům.

Formace má hluboké společné kořeny. Je totiž dílem Boha Otce, který utváří v povoláních prostřednictvím Ducha Posvětila obraz svého Syna, a to podle zvláštní charismatické podoby.³⁰

Kromě toho nalézá spolupráce svůj smysl v duchovně-mystické sféře církve, ze které díky Duchu svatému plyne široká škála charismat a k jejíž jednotě a poslání směřuje život i misijní povolání institutů. Právě ono tryská z bohatství, vitality a krásy církve³¹ a je plodné, protože jednotlivé charismatické iniciativy se vzájemně doplňují a osvětlují; navíc jedna zjevuje druhé své dary právě v konfrontaci a v bratrském sdílení³² vlastních charismat.

Konkrétním projevem spolupráce a solidarity mezi řeholními rodinami je iniciativa, dnes už rozšířená do různých oblastí, vytvářet *mezi-instituční formační centra*, zvláště když jednotlivé instituty nemají dostatečné prostředky na to, aby svým členům dokázaly zajistit integrální formaci.

Tuto spolupráci také zmínil papež Jan Pavel II. při audienci udělené UISG, když prohlásil: „Hlavní je, aby ze strany řeholních rodin existovala plná spolupráce v rovině formace vlastních členů k živé, upřímné a radostné lásce k Ježíši hluboce poznávanému a v poslušnosti následovanému.“³³

Shromážděné zkušenosti ukazují, že taková spolupráce, je-li dobře vedena, přispívá k tomu, že si člověk začne vážit charismatu vlastního i těch druhých, dále zjevuje konkrétní solidaritu mezi společenstvími bohatými a naopak chudými na členy i na prostředky, a vydává výmluvné svědectví společenství, k němuž byla církev Bohem povolána. Konečně je spolupráce nesmírně potřebná i k dosažení náležité úrovně formace, a to v dosahu, jaký je žádoucí pro řeholní život v dnešním světě.

c) Mezi-instituční centra a formace

9. Aby centra náležitým způsobem dostala svému úkolu neboli svému určení být „střediskem studia“ ve službách formace, měla by si být vědoma toho, že:

– *formace je integrální proces*, jehož prvky se navzájem pronikají. Podstatné je, že existuje hluboká závislost mezi životem a pravdou, mezi teologií a humanitními vědami, mezi hledáním pravdy a očekáváními, nadějemi či hodnotami mládeže, mezi studiem a zapojením v osobním úsilí, mezi znamením času a náležitou pastorační odpovědí.³⁴

– *intelektuální příprava je nezastupitelnou rovinou formace*. Studijní plán a vědecký ráz by měly přispívat k harmonizaci postojů, které jsou vlastní zasvěcenému životu. Střediska proto budou nabízet službu na vysoké úrovni, aby tak moudře přispívala k integrálnímu rozvoji studentů.

²⁹ Srov. VC, č. 52.

³⁰ Srov. VC, č. 66.93; *Nuove vocazioni per una nuova Europa*, Závěrečný dokument kongresu, Řím, 10.–15. května 1997, č. 15–19.

³¹ Srov. TOMÁŠ AKVINSKÝ: *Summa Theologiae*, IIa-IIae q. 184, a. 4.

³² Srov. VC, č. 52.

³³ JAN PAVEL II.: Promluva ke Konferenci generálních představených ženských řeholních společností (UISG), Řím, 18. května 1995, *Insegnamenti XVIII/1* (1995), str. 1323.

³⁴ Srov. VC, č. 73.

– mezi-instituční charakter center vyžaduje mimořádné docenění aspektů společných všem, a zároveň spolupráce a solidarita požadují respektování a docenování odlišností. Kdyby tomu tak nebylo, centra by přispívala pravděpodobně ke zploštění, které by znamenalo ochuzení a také riziko duchovní a pastorační uniformity neodpovídající komplikovanosti světa volajícího po evangelizaci, a střediska by tak škodila vlastní totožnosti každého institutu. V tom případě by ztratila svou identitu služby řeholnímu životu.

PRAKTICKÉ POKYNY

Z vyjádřených základních pravidel plynou některé praktické pokyny pro řeholní instituty i pro mezi-instituční centra:

10. Řeholní instituty

a) Kapituly a vyšší představení

Povinností institutů prostřednictvím kapitul a vyšších představených je zakotvit formační pravidla a normy³⁵ ve vlastní *Ratio*, udělovat mise vychovatelům a pedagogům a bdít nad tím, aby se formační proces vyvíjel v souladu s charakterem a posláním institutu a s právem. Když představení dospějí k rozhodnutí vyslat své členy do mezi-institučního formačního centra, nesvěřují jim příslušnou odpovědnost, nýbrž pokračují v jejím naplňování (č. 11, 17 a 22) s „veškerou odpovědností strážců a učitelů“.³⁶

b) Formační společenství

Při jakékoli formě mezi-instituční spolupráce je nezbytné důsledné rozlišení mezi formačním společenstvím a mezi-institučním centrem.³⁷ Formační společenství je vždy primární instancí, kterou nemůže zastoupit žádné centrum, a představuje prostředí, ve kterém se v duchu zakladatelů rozvíjí a dozrává osobní identita i odpověď na obdržené povolání.³⁸ Prohlubování charismatické identity se především odehrává v živém kontaktu s formátory a s bratřími či sestrami, s nimiž společně prožívá tutéž životní zkušenost a čelí týmž výzvám kladeným společností i tradicí institutu.³⁹ Toto společenství proto zůstává trvale místem životní syntézy formační zkušenosti.⁴⁰ „Věrnost vlastnímu charismatu vyžaduje prohloubenou znalost dějin institutu, jeho specifického poslání a ducha zakladatele, a zároveň snahu převádět ji do osobního i společného života.“⁴¹

Tam, kde by okolnosti neumožňovaly řeholníkům žít ve vlastním formačním společenství v období, kdy docházejí do mezi-institučního centra, je povinností jejich představených zajistit jim, aby mohli období podstatná z hlediska formace a společného života periodicky prožívat ve vlastním institutu.⁴²

³⁵ Srov. kán. 659 § 2–3; PI, č. 103.

³⁶ JAN PAVEL II.: Promluva k biskupům severovýchodní oblasti 2 „Národní konference brazilských biskupů“ (CNBB), 11. července 1995, *L'Osservatore Romano*, 12. července 1995, str. 5.

³⁷ Srov. PI, č. 99.

³⁸ Srov. EE, č. 47; PI, č. 60.

³⁹ Srov. PI, č. 26–27.

⁴⁰ VFC, č. 43.

⁴¹ JAN PAVEL II.: Promluva k řeholnicím, Florianopolis, Brazílie, 18. října 1991, *Insegnamenti XIV/2* (1991), str. 928.

⁴² Srov. EE, č. III, §12; MuR, č. 46; RPU, č. 9; kán. 659. 665 § 1.

11. Mezi-instituční formační centra⁴³

a) Centra a jejich zakládání

Konference vyšších řeholních představených mužských a ženských institutů, jejímž cílem je „přispívat k udržování účinnější spolupráce pro dobro církve“,⁴⁴ nebo skupina vyšších představených, kteří usilují o vzájemnou spolupráci v oblasti formace, mohou za tím účelem organizovat náležitě služby nebo ustavovat mezi-instituční centra.⁴⁵

Charakter těchto center je velice široký. Některá jsou doplňková, jiná připravují řeholníky na formaci z hlediska doktrinárního, další vytvářejí zvláštní struktury k přípravě řeholníků směřujících ke kněžství. Normy a směrnice, které uvádíme dále, berou zmíněnou rozdílnost na zřetel.

Ke zřízení sídla mezi-institučního formačního centra je třeba písemného souhlasu místního ordináře.

b) Odpovědnost za centra

Představení mužských a ženských řeholních institutů, kteří stáli u počátku záměru, nesou za konkrétní centrum také konečnou odpovědnost. V duchu *Mutuae Relationes* začnou hledat nejvhodnější způsob, jak informovat biskupy o činnosti centra a jak s nimi vést otevřený dialog, vedoucí k obohacení a rozvoji samotného centra.⁴⁶ Svatý otec připomíná, že právě biskupové nesou odpovědnost za vedení činnosti center a že mají pečovat také o to, aby výuka v nich odpovídala církevnímu magisteriu.⁴⁷

Jakákoli mezi-instituční iniciativa by měla být bezprostředně vedena určeným týmem v čele s vlastním odpovědným vedoucím, čímž má být zaručena stabilita a kompetence formace.

c) Vyučující

Při volbě vyučujících je třeba dbát na to, aby zastávali zdravé učení, aby měli náležitou kompetenci, pedagogické schopnosti a schopnost týmové spolupráce. Ať se uváží, mimo jiné, jejich znalost a úcta k řeholnímu životu v jeho rozmanitých podobách a jejich rozvinutí v duchu směrnic II. vatikánského koncilu a nauky učitelského úřadu církve.

Nechť centra podporují v přednášejících živé formační vědomí, nechť organizují jejich setkání s formátory jednotlivých institutů s cílem sdílení zkušeností a hodnocení práce.

⁴³ V tomto dokumentu se nazývají „mezi-institučními formačními centry“ – jak už bylo vysvětleno v bodu 7 – všechny mezikongregační instituce, které spolupracují v rovině formace řeholníků a které nabízejí doplňkové kurzy nebo celkové studijní programy. Střediska poskytující akademickou formaci budou v tomto dokumentu nadále nazývána „teologickými instituty“ a/nebo „instituty filosofické a teologické formace“.

⁴⁴ PC, č. 23.

⁴⁵ Srov. PI, č. 98–100.

⁴⁶ Srov. MuR, č. 28.31; VC, č. 46.50.

⁴⁷ Srov. JAN PAVEL II.: Promluva k biskupům severovýchodní oblasti, č. 2 „Národní konference brazilských biskupů“ (CNBB), 11. července 1995, *L'Osservatore Romano*, 12. července 1995, str. 5.

II. SPOLUPRÁCE V RŮZNÝCH OBDOBÍCH FORMACE

12. Iniciativy spolupráce v oblasti řeholní formace se odehrávají na různých etapách. Mohou se týkat *počáteční formace*: přípravy na noviciát, formace noviců a novicetek, formace řeholníků a řeholnic s časnými sliby, formace kandidátů kněžství, a také *stálé formace*.

Tyto služby jsou organizovány Konferencí vyšších představených mužských a ženských institutů nebo skupinou vyšších představených, kteří za ně přebírají konečnou odpovědnost. Jejich povinností je informovat kongregaci o životě a působení centra.

Studijní plán by měl nabízet skutečnou pomoc při doktrinní formaci i při růstu povolání studujících podle kritérií stanovených kanonickým právem⁴⁸ a doplňujícími normami vyhlášenými kompetentními instancemi.

Přednášky ať vycházejí z Kristova tajemství⁴⁹ a postupně jsou rozvíjeny s ohledem na jednotlivce a na různé kultury. Ať nabízí studentům teologii zasvěceného života a pomohou jim bádát po smyslu „té jediné eklesiální lásky, která velí všem bez rozdílu, aby sloužili organickému společenství celého Božího lidu – charismatickému i hierarchickému“.⁵⁰

Příprava na noviciát

13. S ohledem na rozdílnou lidskou zkušenost a na rozdílnost náboženské formace kandidátů se stává příprava na noviciát za daných společensko-kulturních okolností stále nutnější a náročnější.⁵¹ Mezikongregační iniciativy ať nabízejí kandidátům z různých institutů programy, které zvažují kompetentním a jasným způsobem základní problémy spojené s lidskou a křesťanskou formací, aby se tak povzbudil proces integrální formace a aby došlo k vyrovnání eventuálních nedostatků. Kromě toho je třeba, aby i sami formátoři mohli využívat náležitých programů uvádění do řeholního života a aby měli k dispozici pomocné nástroje a kritéria k rozlišování povolání. Zvláště užitečné je to pro formátory a formátorky, kteří pracují v kulturách odlišujících se od jejich vlastního kulturního zázemí, nebo kteří doprovázejí kandidáty pocházející z různých kultur.

Noviciát

14. Noviciát představuje zásadní a citlivou formační fázi.⁵² Právě při ní začíná mladý muž nebo žena cestu vlastní identity povolání v řeholním životě.⁵³ Jejím cílem je náležitá formace novice nebo novicky v duchu a praxi specifického povolání vlastního institutu a dále opětovné uvážení motivace vykonané volby povolání, duchovního úsilí a požadované způsobilosti. V každém institutu vyžaduje tato etapa osobní doprovázení, které pečuje o růst každého novice a novicky a které je založeno na evangeliu, které je pokojné, bohaté na hodnoty, doprovázené radostným svěděním formátorů i atmosférou formačního společenství obohacenou pravdivou a hlubokou zkušeností charismatu zakladatele.⁵⁴

Tam, kde to okolnosti vyžadují, může mezi-instituční program přispět k náležité doktrinní formaci těch, kteří nastupují formaci k zasvěcenému životu. Pomůže jim to poznat sebe sama jako členy církve, která je tajemstvím společenství a poslání, a pomůže jim to jednat způsobem hodným toho jména a rozvíjet v sobě cestou porovnávání a sdílení zkušeností postoj bratrské spoluzodpovědnosti. Přitom je ovšem třeba mít na paměti, že sice

⁴⁸ Srov. kán. 646. 659–661; PDV, č. 42–59.

⁴⁹ Srov. OT, č. 14; VC, č. 14–16.

⁵⁰ VC, č. 49; srov. PI, č. 24–25.

⁵¹ Srov. PI, č. 42–44.

⁵² Srov. RC, č. 4.

⁵³ Srov. PI, č. 45; kán. 646.

⁵⁴ Srov. kán. 646; 652 § 2–4.

„lze hovořit o ‚mezikongregačních kurzech pro novice a novicky‘, nikoli však o ‚mezikongregačním noviciátu‘“.⁵⁵

15. Mezi-instituční spolupráce ve fázi noviciátu zůstává „doplňkovou pomocí“. Ve spolupráci nepřichází do úvahy vytváření takzvaných „mezikongregačních noviciátů“, které by dovolovaly novicům a novickám žít v tomtéž společenství. To totiž neodpovídá odlišnosti, která je charakteristická právě pro počáteční období řeholního života a která má uvádět do toho, co charakterizuje dědictví každého institutu. Proto musí mít každý institut vlastní noviciát.

16. Při vytváření „doplňkové pomoci“ tohoto typu je třeba brát v úvahu následující:

a) Je nutné zajistit soulad výuky nabízené centrem s procesem iniciace do řeholního života v daném řeholním institutu, což vyžaduje jako žádoucí – ne-li nezbytnou – přítomnost novicmistrů na přednáškách, aby tak mohli být svým svěřencům nápomocni při integraci poznávaných obsahů.

b) Je žádoucí, aby program nabízel základní kurzy s různou tematikou, tak aby instituty mohly zvolit právě ty, které doplňují jimi vedenou formaci. Program by měl být sestaven kvalitně a harmonicky. Měl by zahrnovat základní otázky z Písma svatého, spirituální teologie, morální teologie, eklesiologie a teologie i práva řeholního života (především evangelijních rad), dále z liturgiky a základní otázky z antropologie a psychologie, které poskytnou novicům a novickám na počátku jejich formační cesty možnost lépe poznat sebe sama, především v oblastech, které nejvíce potřebují formační působení.⁵⁶ Všechna témata ať jsou náležitě prohlubována podle potřeb formace.

c) Během noviciátu nebudou přednášky vedeny v takovém rytmu a intenzitě, která by byla na škodu pravému cíli této formační periody.⁵⁷ Budou vedeny tak, aby se předcházelo pobytu mimo noviciát. V případě, kdy by novicové a novicky museli z tohoto důvodu krátkodobě a sporadicky odcházet jinam, ať se vyšší představení zařídí podle kán. 647 § 2, kán. 648 §§ 1 a 3 a kán. 649 § 1.

d) Je žádoucí podporovat znalost různých řeholních institutů, jejich zakladatelů a zakladatelek a odlišností jejich spiritualit. Bratrské sdílení se totiž zaslouhuje o větší smysl pro originalitu vlastní společnosti i o odkrytí hodnoty každého zakladatele v jednotě poslání církve, a slouží tak i k podpoře spolupráce a smyslu pro jednotu.⁵⁸

e) Je dobré, aby formátoři a formátorky v souladu se svými pravomocemi⁵⁹ ověřovali program centra v pravidelných intervalech spolu s jeho vedením a po vyslechnutí názoru svých svěřenců a aby podle získaných odpovědí ověřovali i cíle kurzů. Vyšší představení s ohledem na svou prvořadou odpovědnost za formaci budou bedlivě dohlížet na iniciativy tohoto typu.

f) Kurzy mohou poskytnout novicmistrům příležitost k neustálé aktualizaci a verifikaci vlastního formačního úkolu, ke konfrontaci a vzájemné podpoře. S ohledem na tuto počáteční etapu charakterizovanou procesem kandidátova psychologického zrání a identifikace s charismatem, která umožňuje novicům a novickám osvojit si nový životní způsob, by měly programy spolupráce podle svých možností počítat s pořádáním setkání formátorů

⁵⁵ JAN PAVEL II.: Promluva k biskupům severovýchodní oblasti, č. 2 „Národní konference brazilských biskupů“ (CNBB), 11. července 1995, *L'Osservatore Romano*, 12. července 1995, str. 5.

⁵⁶ Srov. kán. 652 § 2.

⁵⁷ Srov. kán. 646. 648. 652 § 5.

⁵⁸ Srov. VC, č. 46.52.

⁵⁹ Srov. kán. 652 § 1.

a formátorek k projednání jednotlivých pedagogických otázek, které budou následně prohlubovány v noviciátech; týkajících se mimo jiné také psychofyziologického vývoje, emocionálně sexuální zralosti a dalších aspektů lidské zralosti.⁶⁰

Formace profesů s časnými sliby

17. Instrukce *Potissimum institutioni* s odvoláním na normy kodexu⁶¹ a požadavků charakterizujících formaci řeholníků a řeholnic s časnými sliby poukazuje na zásadní linie a představuje příslušné směrnice týkající se cílů a programu studia.⁶²

Každý institut nese podle vlastního formačního plánu ze své strany „závažnou odpovědnost za přípravu a dobu trvání této etapy formace a za zajištění takových podmínek, které by mladému řeholníkovi přispívaly v jeho procesu dozrávání k postoji odevzdanosti Pánu“.⁶³

a) Mezikongregační iniciativy mají i na této formační etapě za úkol podporovat – především ve vztahu k institutům, které jinak nejsou s to zajistit to – rozvoj mladých řeholníků a řeholnic ve vztahu k jejich zasvěcení a povzbuzovat je, aby prohlubovali svou duchovní, doktrinní a pastorační formaci a přitom aby věnovali zvláštní pozornost dějinám, teologii a poslání zasvěceného života a pastorační přípravě.

b) Ve snaze poskytnout lepší odpověď na požadavky odpovídající této formační fázi musí iniciativy mezi-instituční spolupráce brát zřetel na specifika a okolnosti života profesů a profesek s časnými sliby.

Období časných slibů je totiž charakterizováno jako moment mimořádně vhodný, aby se ve ztotožňování s Kristem⁶⁴ a v duchu víry stávalo zralejším vidění světa, církve a dějin. Je to čas vhodný k aktivní přípravě na královské, kněžské a prorocké poslání Božího lidu. Znamená to požadavek studovat jak teologické disciplíny, tak se prohlubovat v biblických základech povolání k radikálnímu následování Krista včetně adekvátní znalosti prostředků a kroků vedoucích k lidské i křesťanské zralosti. S pokračujícím studiem Písma svatého a dalších teologických disciplín, jako například christologie, eklesiologie, mariologie, morální teologie a církevních dějin, se budou zároveň prohlubovat i otázky spirituality, asketiky a humanitních věd, které přispívají k rostoucí osobní zralosti v Kristu.⁶⁵

c) Protože společný život se už od počátku musí vykazovat „hlubokou misijní dimenzí zasvěcení“,⁶⁶ a tato etapa je zdůrazňována vzhledem k apoštolským úkolům přijímaným jménem celého společenství, budou nesmírně užitečné kurzy katechetiky a pedagogiky, zvláště v oblasti pastorační spolupráce mládeže. Apoštolské úkoly totiž skutečně vyžadují více prohloubenou znalost některých problémů eklesiologie prosazované II. vatikánským koncilem, například pastorační spolupráci řeholníků s kněžími a laiky pod vedením pastýřů,⁶⁷ otázek církevního práva, „missio ad gentes“, ekumenismu, mezináboženského dialogu,⁶⁸ vztahu církve a světa, společenských a politických povinností křesťana a specifické odpovědnosti zasvěcených osob v této oblasti.⁶⁹ Všechny tyto otázky mají vytvořit solidní základ pastoračnímu a misijnímu působení církve-tajemství a společenství v době nové

⁶⁰ Srov. PI, č. 13, 39–41.

⁶¹ Srov. kán. 659–661; PI, č. 58.

⁶² Srov. PI, č. 58–65.

⁶³ PI, č. 60.

⁶⁴ Srov. VC, č. 16.65.

⁶⁵ Srov. PI, č. 35–38.

⁶⁶ VC, č. 67.

⁶⁷ Srov. MuR, č. 18. 36. 40. 56–58; kán. 675 § 3. 678. 680. 681 § 1; VC, č. 16. 31. 54–55.

⁶⁸ Srov. VC, č. 102.

⁶⁹ Srov. RPU.

evangelizace. V této fázi časných slibů se dále doporučuje prohlubovat vklad vlastního charismatu, jímž se instituty podílejí na poslání církve.

d) Takové úkoly mohou plnit speciální studijní centra, o nichž se bude hovořit ve třetí části, a dále iniciativy a kurzy snáze přístupné co do úrovně studia či redukovaného počtu vyučovaných předmětů, případně kratší vyučovací doby.

Zvláštní význam získává mezi-instituční spolupráce v rovině iniciativ a kurzů, které přispívají k přípravě na věčné sliby.⁷⁰

Ať se formátoři a formátorky podílejí na plánování, vedení a hodnocení iniciativ a studia také v této etapě. Toto jejich úsilí se jim může stát pobídkou k neustálému doplňování vlastní kvalifikace, všem pak může být motivem ke konfrontaci, aby dokázali účinněji odpovídat na očekávání mladých.

e) Řeholníci a řeholnice, kteří navštěvují jiné školy, zvláště světské (univerzity, akademie apod.), za účelem vzdělání v humanitních, přírodních či technických vědách, dostanou možnost doplnit si formaci v mezi-institučních centrech především díky kurzům z teologie a pastorálky.

Stálá formace

18. „Stálá formace u institutů s apoštolským zaměřením života i u institutů života kontemplativního vychází z vnitřní podstaty řeholního zasvěcení.“⁷¹ Stálá formace rozvíjí teologické a pastorační uzpůsobení. Pozvedá kvalitu životní každého člena i celého společenství, přičemž dbá na situace zvláštních úkolů nebo úkolů vyžadujících silnější zkušenost vnitřního života.⁷² Ve spojení s dynamikou formace „duchovní mládí se projevuje v tom, že člověk v každém období života hledá a nalézá pro sebe různé nové úkoly, zvláštní způsob existence, služby a lásky, sobě vlastní. (...) Předmětem formace je sama osoba po celou dobu svého života, jejím cílem pak úplnost lidského tvora, povolání k tomu, aby hledal a miloval Boha z celého srdce, z celé mysli a ze vši své síly (srov. Dt 6, 5), a bližního jako sám sebe (srov. Lv 19, 18; Mt 22, 37-39). Láska k Bohu a bratřím je ohromná síla, která může pomáhat na cestě rozvoje v oblasti růstu osobnosti i věrnosti.“⁷³ Každý institut je vybízen, aby vedl stálou formaci způsobem integrálním a odpovídajícím vlastní povaze. Tak se může stát modelem zasvěceného života, bratrství a pastoračního úsilí pro nové generace ve fázi formace a svou vitalitou a plodností může přitahovat nová povolání.⁷⁴

Instrukce *Potissimum Institutioni* a adhortace *Vita consecrata* věnují stálé formaci mnoho prostoru⁷⁵ k popisu její podstaty a k upřesnění jejích cílů a obsahů, přičemž žádají představené, aby se podle kodexu postarali o „prostředky a čas“⁷⁶, který spolubratři nutně potřebují k jejímu naplňování. Představení mají dále jmenovat osobu odpovědnou za stálou formaci.

Mezi-instituční spolupráce se může projevit jako velmi účinná při organizaci stálé i časově omezené pomoci, která by byla novým impulsem duchovního života, aktualizace teologicko-pastorační činnosti a obnovené kvalifikace, aby mohlo být svěřené poslání naplňováno profesionálně. Tato spolupráce vede k hlubšímu chápání hlavních linií a pastoračních priorit církve a k lepšímu plnění evangelizačního poslání v dnešním světě. Je žádoucí, aby řeholní rodiny za tím účelem daly k dispozici nejkvalitněji připravený personál.

⁷⁰ Srov. PI, č. 64.

⁷¹ VC, č. 69.

⁷² Srov. PI, č. 70.

⁷³ VC, č. 70–71.

⁷⁴ Srov. VFC, č. 43.54–57; VC, č. 64.

⁷⁵ Srov. PI, č. 66–71; VC, č. 69–71.

⁷⁶ kán. 661.

Nechť konference vyšších představených mužských a ženských institutů spolu s odpovědnými vedoucími studijních center připojí ke svým cílům a programům náležité záměry podporující stálou formaci řeholníků a řeholnic. Žádoucí je rovněž jejich stále účinnější spolupráce a vzájemné doplňování.

III. TEOLOGICKÉ INSTITUTY A INSTITUTY FILOSOFICKÉ A TEOLOGICKÉ FORMACE

19. V první a druhé části se hovořilo o některých základních kritériích týkajících se mezi-institučních formačních iniciativ a o možných formách spolupráce v různých etapách formace. Oproti tomu se třetí část bude týkat institutů náboženských věd a těch filosofických a teologických institutů, které poskytují úplné akademické vzdělání, a tedy mají právní strukturu a splňují zvláštní organizační požadavky.

Je třeba připomenout, že formace řeholních bratří a sester, trvalých jáhnů a formace řeholníků směřujících ke kněžství klade specifické požadavky, které mají být respektovány. Navíc je nutné v zájmu identity každého poslání rozlišovat mezi formací ke kněžství, jáhenství a formací požadovanou pro jiné církevní služby.⁷⁷ Necht' tedy škola zabývající se přípravou uvedených zasvěcených osob vezme při tvorbě programu v úvahu rysy vlastní každé skupině.

Instituty náboženských věd

20. Instituty náboženských věd vznikly proto, aby řeholním bratřím a sestřám mohly poskytnout náležitou úroveň humanitní a teologicko-pastorační formace, přičemž berou na zřetel společensko-kulturní kontext těch, jimž je studium určeno, aby jim poskytly lepší kvalifikaci a připravily je na různé služby v církvi podle zaměření jednotlivých institutů.⁷⁸

Bude nutné poskytnout studentům solidní filosoficko-teologický základ, připravit je na plnění role učitelů víry, aby se stali horlivými zvěstovateli evangelia a zastánci lidských a společenských hodnot, tak aby si vypěstovali citlivost ke vztahu mezi evangeliem a kulturou; studenti mají být připravováni na ekumenický a mezináboženský dialog, aby dokázali poznávat znamení času a byli schopni integrovat se do vyvážené pastorace a misijní otevřenosti ve společenství všeobecné i partikulární církve.

Kromě toho budou muset instituty zajistit svým studentům dobrou přípravu prosycenou evangelijními hodnotami v oblasti humanitních věd (pedagogika, psychologie, sociologie, hromadné sdělovací prostředky), mají za úkol předat jim schopnost využívat tohoto svého vzdělání při předávání víry a při procesu formace Kristových učedníků.

Navíc by měly pečovat o dobrou znalost různých lidských skupin a jejich kulturního kontextu, na něž se bude zaměřovat jejich evangelizační úsilí, a tak aby přispívali k překonávání nebezpečí dichotomie mezi formací, které se dostává řeholníkům a řeholnicím, a mezi náležitě kulturně přizpůsobenými evangelizačními postupy.⁷⁹

Nakonec necht' se postarají o náležitou výuku připravující řeholníky a řeholnice k účinnějšímu žití jejich specifického apoštolátu v církvi: o přednášky z pastorace mládeže, nemocných, seniorů a lidí na okraji společnosti, o přednášky připravující na další zvláštní apoštolátské úkoly odpovídající úkolům jednotlivých institutů.

21. Zakládání a vedení institutů závisí na Konferenci vyšších představených mužských a ženských institutů, nebo na skupině vyšších představených; na nich spočívá konečná odpovědnost. Požaduje se, aby měl každý institut vlastní Statuta obsahující cíl, určení a podporu, kterou chce poskytnout, a také orgán nesoucí bezprostřední odpovědnost. Potvrzení zřízení a schválení institutu je v kompetenci Kongregace pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolátského života.

⁷⁷ Srov. kán. 659–660.

⁷⁸ Srov. MuR, č. 31.

⁷⁹ Srov. JAN PAVEL II.: Posynodální apoštolátská adhortace *Ecclesia in Africa*, 1995, č. 55–71.

Pro zajištění náležité plnění úlohy střediska se doporučuje, aby bylo spravováno týmem v čele s vlastním odpovědným vedoucím, čímž má být zaručena stabilita a kompetence formace. Každé tři roky bude odevzdávat této Kongregaci zprávu týkající se realizovaných činností.

Ohledně organizování kurzů je třeba se řídit Kodexem kanonického práva, kán. 659, 660 a 661, a dále dokumentem *Potissimum Institutioni*, č. 61.⁸⁰

Instituty náboženských věd, určené k formaci osob, které nesměřují ke kněžství, jsou vybízeny, aby se spojily s nějakou teologickou fakultou. Tak bude možno jak zajistit studentům lepší doktrinální formaci, tak případně získat náležité akademické stupně či diplomy.⁸¹

Je velice žádoucí, aby instituty náboženských věd byly uznány občanským právem, které však nesmí být na překážku jejich formačním cílům a nesmí v nich působit změny.

V této oblasti mohou katolické univerzity a další organizace na úrovni místních církví nabízet realizaci účinných studijních iniciativ ve spolupráci s biskupy a vyššími představenými.⁸²

Instituty teologické a filosofické formace pro řeholníky směřující ke kněžství

22. Základní normy, kterými se řídí mezi-instituční střediska filosoficko-teologické formace pro řeholníky směřující ke kněžství, jsou následující:

a) Kanonické zřízení

Před přistoupením ke kanonickému zřízení mezi-institučního centra filosofického a teologického studia je třeba získat od Kongregace pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života schválení samého zřízení centra i jeho Statutu.⁸³ Tato kongregace se obrátí s předcházející prosbou o vydání směrodatného vyjádření na Kongregaci pro evangelizaci národů, jedná-li se o misijní území, nebo na Kongregaci pro katolickou výchovu,⁸⁴ jde-li o potvrzení studijního plánu v oborech filosofie a teologie nebo o udílení akademických stupňů. V souvislosti s tímto rozhodnutím jsou filosofické a teologické instituty vyhrazené kandidátům kněžství vybízeny, aby se náležitým způsobem začlenily do filosofických nebo teologických fakult.⁸⁵

b) Vedení institutu

Ve Statutech bude jasně definováno, jakým způsobem budou uplatňovat vedení vyšší představení, kteří představují orgán odpovídající za centrum.

Do kompetence tohoto vedení, případně jeho delegáta – obvykle je to správní rada –, patří jmenovat nebo odvolávat přednášející podle procedury uvedené ve Statutech⁸⁶ a obracet se na kompetentního představeného s prosbou o přijetí požadovaného „vyznání víry“.⁸⁷ Ke

⁸⁰ Je nezbytné rozlišovat instituty náboženských věd – o nichž se hovoří v tomto dokumentu – od vyšších teologických institutů, které jsou zřizovány Apoštolským stolcem a které spolupracují s některou z teologických fakult. Srov. *Normativa per gli Istituti Superiori di Scienze Religiose, Seminario*, č. 1 (1991), str. 194–201.

⁸¹ Srov. JAN PAVEL II.: Apoštolská konstituce *Sapientia christiana*, 1979, část I.: *Norme comuni*, čl. 62 § 1; část II.: KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU, *Norme applicative*; též kongregace, čl. 47.

⁸² MuR, č. 31.

⁸³ Srov. kán. 237 § 2. Kvůli chybějící náležité normě týkající se daného předmětu je třeba interpretovat kanonické pokyny „analogicky“.

⁸⁴ Srov. PB, čl. 108 § 2.

⁸⁵ Srov. *Sapientia christiana*, část I.: *Normae comunes*, čl. 62; část II.: *Normae applicativae*, čl. 47.

⁸⁶ Srov. *Sapientia christiana*, část I.: *Normae comunes*, čl. 24.

⁸⁷ Srov. kán. 833.

jmenování přednášejícího se připojuje „mandát“ vyučovat jménem církve.⁸⁸ Výuka, kterou přednášející zprostředkovává studentům, necht' je „věcnou a kompletní prezentací doktríny v souladu s učitelským úřadem církve“.⁸⁹

Vedení bude informovat vyšší představené o způsobu předávání vědomostí a o průběhu činnosti centra, do něž posílají své studenty, neboť vyšší představení nesou před církví i před vlastním společenstvím odpovědnost za zajištění náležité formace budoucích řeholníků – kněží. Nezbytné je informovat také představeného Smíšené komise episkopátu a vyšších představených mužských institutů s cílem vzájemného poznávání a spolupráce.⁹⁰ Představení studentů – neboli jejich řeholní představení a biskupové – či v případě potřeby jejich zástupci budou delegováni na pravidelné porady týkající se činnosti centra. Tam, kde to žádá eklesiální a pastorační dosah centra, v duchu společenství se doporučuje přítomnost biskupa v radě vedení centra.⁹¹

c) Programy

Intelektuální formace budoucího kněze se zakládá a rozvíjí především na studiu „posvátné doktríny“.

„Skutečná teologie vyrůstá z víry a k víře chce vést.“⁹² „Teologické vzdělávání se poskytuje ve světle víry a pod vedením učitelského úřadu tak, aby studenti poznali celou katolickou nauku, založenou na Božím zjevení, získali potravu pro svůj duchovní život a tuto nauku dovedli při své službě řádně hlásat a hájit.“⁹³

V otázce studia je třeba věnovat mimořádnou pozornost kompletnosti studijních předmětů a povinného programu pro šestiletý cyklus filosoficko-teologického studia.⁹⁴ Vzhledem k požadavkům kněžského a řeholního života a k „jednotě katolického kněžstva“ diecézního i řeholního⁹⁵ je třeba, aby studium respektovalo plán kněžské formace stanovený Svatým stolcem a biskupskou konferencí konkrétní země,⁹⁶ zároveň je však třeba se postarat, aby studium zahrnovalo patriční kurz teologie a spirituality řeholního života a teologie místní církve.⁹⁷ Také v tomto případě eventuální státní uznání institutů nemůže poškozovat nebo měnit studijní plán přikázaný církvi.

Tam, kde formační instituty pro řeholníky směřujících ke kněžství přijímají ze závažných důvodů i kandidáty trvalého jáhenství nebo řeholníky a řeholnice určené k jiné apoštolské činnosti, musí být studijní plán budoucích kněží prezentován jako zcela jednoznačný a zvláštní celek,⁹⁸ a je tedy třeba vyvarovat se toho, že by se formace stala obecnou a všem společnou přípravou. Proto je třeba respektovat zvláštní požadavky ostatních studentů a nabídnout jim vhodný program přípravy na úřad trvalého jáhna nebo na službu v církvi podle jejich povolání.

d) Přednášející

Účinnost formace a hodnota zmíněných cílů závisí nejen na způsobu organizování programů a života institutu, ale do značné míry na kompetenci, „sensus Ecclesiae“ a autoritě

⁸⁸ Srov. kán. 812.

⁸⁹ MuR, č. 31.

⁹⁰ Srov. VC, č. 50.

⁹¹ Srov. VC, č. 48–50.

⁹² PDV, č. 53.

⁹³ Kán. 252 § 1.

⁹⁴ Srov. kán. 250. 252–258. 1032.

⁹⁵ Srov. OT, *Proemio*; RFIS I: 1–4; PI, č. 108–109.

⁹⁶ Srov. kán. 242; RFIS I, č. 2.

⁹⁷ Srov. VC, č. 50.

⁹⁸ Srov. PDV, č. 61.

přednášejících. Ti by měli mít obzvláště na paměti, že jejich výuka by „měla zpřístupňovat a zprostředkovávat chápání víry ve jménu Krista a církve“.⁹⁹ Necht' na to vyšší představení pamatují při výběru přednášejících. Necht' nad všechny své jiné pastorační činnosti dokážou dát přednost přípravě nových generací a poskytnout jim ty nejlepší přednášející a formátory. Jde o eklesiální odpovědnost, kterou nelze zanedbávat, protože jde o prospěch Božího lidu, řeholního života a života vlastního institutu v současnosti i v budoucnosti.

Kromě akademické kompetence by měli přednášející dbát o své didaktické schopnosti, tak jak je po nich vyžaduje jejich úkol.¹⁰⁰ Mimořádnou péči je třeba věnovat o zajištění vysoké úrovně vyučovaných předmětů, které představují zásadní část celého studia.

Je nutné, aby každý, kdo přednáší teologické předměty, byl pověřen kanonickou misí.¹⁰¹ Příslušní představení se před jmenováním přednášejícího ujistí, že dotyčný má požadovanou kvalifikaci, že se vyznačuje nezbytnou věrností učitelskému úřadu a úctou k tradici a dále že má požadované schopnosti k přípravě budoucích kněží na službu lidem naší doby.¹⁰²

e) Přijímací řízení

Požaduje se, aby kandidát ucházející se o přijetí do centra filosoficko-teologického studia dosáhl úrovně vzdělání požadované Statuty, s přihlédnutím ke kanonickým normám a k požadavkům konkrétního místa a času. Požaduje se také písemné doporučení kandidáta od vyššího představeného nebo od představeného formačního domu, kam kandidát přísluší.

Mohou být přijímáni i kandidáti z řad diecézního kněžstva na písemnou žádost příslušného biskupa, který na sebe bere ve světle statutárních norem studijního centra práva a povinnosti představených, kteří tam posílají své studenty.

Institut má právo vyloučit studenta ze svého programu, pokud se tento během akademického roku prokáže neschopnost plnit cíle a podmínky přijetí, i kdyby sám vykazoval vysokou intelektuální úroveň a pílí. Takové uvolnění ze studia ale nebrání tomu, aby jeho představený pro něho vyznačil jiné úkoly na jiném místě.

f) Formační společenství a centrum filosoficko-teologického studia

Představený a tým osob zabývajících se vzděláním ponесou vždycky a v každém institutu prvotní odpovědnost za řeholní a kněžskou formaci svých členů. Budou vést a koordinovat život společenství, integrální formační program a doplňující kurzy specifické pro daný institut podle vlastní spirituality a pastoračního cíle, což je skutečnost, která sjednocuje lidskou, naukovou, duchovní a pastorační formaci. Budou udržovat pravidelný kontakt se studijním centrem a budou se aktivně zajímat o jeho program.

V procesu rozlišování a posuzování studijní způsobilosti řeholníků směřujících ke kněžství ať představení konzultují s vyučujícími a se spolupracovníky v pastorační formaci. Může to být užitečné pro formační společenství i pro studijní centrum, které si uvědomí svou větší odpovědnost za formační cestu budoucích kněží.

Je též žádoucí, aby každý řeholní institut, který vysílá své studenty do centra, delegoval několik svých kvalifikovaných členů jako vyučující nebo jako ty, kdo se budou podílet na organizaci života daného centra.

⁹⁹ PDV, č. 67.

¹⁰⁰ Srov. kán. 254.

¹⁰¹ Srov. kán. 812.

¹⁰² Srov. kán. 248. 253; JAN PAVEL II.: Apoštolská konstituce *Ex corde Ecclesiae*, o katolických univerzitách, 15. srpna 1990, část II.: *Normae generales*, čl. 4, odst. 3; KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, Instrukce *Donum Veritatis* o eklesiálním povolání teologa, 24. května 1990, č. 6.7.

g) Vlastní iniciativy

Výše uvedené iniciativy mezi-instituční spolupráce se liší od středisek filosofického nebo teologického studia zřizovaných a vedených konkrétním řeholním institutem, který při zachování vlastní autonomie přijímá ke studiu řeholníky z jiných institutů.¹⁰³ Tato centra se řídí vlastními směrnici.

¹⁰³ Srov. kán. 586.

IV. SPOLUPRÁCE MEZI INSTITUTY PŘI VZDĚLÁVÁNÍ FORMÁTORŮ A FORMÁTOREK

Formační služba

23. Formační služba, toto skutečné „církevní poslání“ (Pavel VI.), je uměním: je to „umění všech umění“.¹⁰⁴ Pro formátory a formátorky to znamená neustálou snahu poznávat mládež, spojenou s pedagogickými a duchovními schopnostmi vést děvčata a chlapce a doprovázet je. Jejich služba je službou prostředníků charakterizovanou úzkým trinitárním vztahem: „Formace znamená tedy spoluúčast na působení samotného Otce, který skrze Ducha svatého v srdcích mladých lidí vytváří vědomí a postoj Syna.“ Ve snaze sloužit takovému „aktivním prostřednictvím“ „mají být formátoři a formátorky osoby, které mají zkušenosti na cestě hledání Boha, aby mohly ostatní na této cestě doprovázet (...) Se světlem duchovní moudrosti ať spojují lidské prostředky, aby napomáhaly při rozpoznání povolání a při utváření nového člověka, který má být skutečně svobodný“.¹⁰⁵ Tento úkol vyžaduje proto seriózní a důkladnou přípravu budoucích formátorů a z jejich strany velkorysé a naprosté odevzdání se plnění závazku být Kristovými následovníky ve službě bratřím.¹⁰⁶ „Bez ohledu na potřeby pastoračního rázu a na naléhavost doby, v níž působí jednotlivé řeholní rodiny, zůstává prvořadá pečlivá volba a příprava formátorů a formátorek. Jde totiž o jedno z nejnáročnějších a nejcitlivějších poslání... Mladí muži a ženy potřebují především učitele, kteří by pro ně byli skutečně Božími vyslanci a uctivými znalci lidských srdcí i cest Ducha, kteří budou s to odpovědět na nejhlubší touhy a přání mladých zakusit Boha a skutečné bratrství, kteří budou s to uvést je do jejich poslání; mladí potřebují formátory, kteří dokážou vést k moudrosti, podřízenosti a poslušnosti, ke smyslu pro znamení času a pro potřeby lidí tak, aby dokázali odpovídat na jejich otázky s vroucností a odvahou a v naprostém souladu s církví.“¹⁰⁷

Svědomitá volba a důkladná příprava formátorů

24. Aby měla konkrétní řeholní rodina k dispozici členy připravené na plnění takového úřadu, bude přednostním úkolem vyšších představených mužských a ženských institutů svědomitý výběr budoucích formátorů. Kritéria výběru, požadované vlastnosti, příprava a doplnění kvalifikace budou vymezeny vlastními normami každého institutu a rozvinuté obsaženy v *Ratio institutionis*.

Představení nabídnou formátorovi programy a možnosti, které zajistí nutnou teologickou, pedagogickou, duchovní a humanitní formaci a také kompetentnost spojenou s úkoly, jaké představuje formační proces. Formátoři musí být odborníky zvláště v disciplínách, které se vztahují k oblasti spirituality zakladatele či zakladatelky.

Kongregace znovu vybízí řeholní rodiny, aby pokračovaly v úsilí směřujícím k náležitě přípravě osob zodpovědných za počáteční i stálou formaci.

Mezi-instituční spolupráce

25. Zkušenost mezi-instituční spolupráce poukazuje na širokou škálu možností přípravy formátorů. Existují centra na univerzitní nebo parauniverzitní úrovni nabízející systematické

¹⁰⁴ RFIS V, č. 30.

¹⁰⁵ VC, č. 66.

¹⁰⁶ Srov. 1 Kor 11, 1; 1 Tes 1, 6; Jean GALOT, SJ.: „La stima vicendevole in comunità“, in *Informationes SCRIS*, 1980, str. 269–274.

¹⁰⁷ JAN PAVEL II.: Poselství XVI. generálnímu shromáždění „Konference zasvěcených osob v Brazílii“ (CRB), 11. července 1986; *Insegnamenti*, IX/2 (1986), str. 242; srov. JAN PAVEL II.: Promluva na Plenární konferenci CIVCSVA, 1. prosince 1988; *Insegnamenti*, XI/4 (1988), str. 1703–1706.

programy, které poskytují možnost získat akademické tituly nebo tituly uznané Kongregací pro katolickou výchovu; intenzivní roční či semestrální kurzy jsou určeny především pro formátory a formátorky zahajující svou činnost a již zapojené do formačních společenství. Dále se doporučují doplňkové kurzy, pravidelná setkání pro formátory a formátorky zabývající se toutéž formační etapou a také odborné konference, výměny zkušeností a reflexe dílčích otázek výchovy. Mnohé tyto kurzy jsou organizovány Konferencí vyšších představených mužských a ženských institutů, další *sdužením (konsorciem)* institutů, nebo jsou to iniciativy podporované specializovanými středisky nebo univerzitními fakultami.

S ohledem na naléhavou potřebu kvalifikovaných formátorů vybízí tato kongregace k prohloubení spolupráce mezi instituty vzájemným zpřístupňováním svých programů, zkušeností a – nakolik je to možné – co nejlépe kvalifikovaného personálu za účelem vzájemného obohacování ve prospěch institutů, církve a jejího poslání ve světě.¹⁰⁸

Kurzy

26. Mezi kritérii, podle kterých jsou organizovány kurzy, je třeba zdůraznit následující:

a) Jejich důkladná příprava necht' se zaměřit na uschopnění vychovatelů k plnění úlohy integrální formace řeholníka nebo řeholnice při zachování jednoty a originality osoby při rozvíjení všech rozměrů křestního a řeholního zasvěcení. Kurzy by proto měly přispívat k přípravě doktrinní, duchovní, kanonické a pedagogicko-pastorační. Zvláště necht' zaručují důkladnou teologickou formaci, především na poli spirituality, morální teologie a řeholního života. Ať pomáhají formátorům uvědomit si organičnost formačního procesu a cílů přiměřených jeho jednotlivým etapám.

Kurzy by měly být formátorům především pomocí při předávání umění teologického čtení znamenání času,¹⁰⁹ a tím i při rozlišování Boží přítomnosti, lásky a vůle ve všem: ve zjevení a stvoření, v církvi, svátostech a osobách, v obvyklých i neobvyklých životních okolnostech a v dějinných zkušenostech.¹¹⁰ Měly by se stát významným příspěvkem k osvojení si schopnosti probouzet a posilovat hlubokou lásku k Osobám Nejsvětější Trojice a k eucharistii; lásku k Ježíšově Matce Marii, církvi a svatým zakladatelům. Také by měly uvádět do prohloubeného modlitebního života.¹¹¹

Důležité místo v programu kurzů by mělo zaujímat téma bratrského a sesterského života ve společenství a téma poslání institutů.¹¹² Program by měl dále nabízet náležité prostředky k posílení nebo obnově ducha jednoty a spoluzodpovědnosti mezi členy, apoštolského ducha a postoje spravedlnosti, solidarity a milosrdenství s těmi nejpotřebnějšími. „Od zasvěcených osob je naléhavě požadováno, aby prožívaly opravdové společenství a žily jeho duchovností jako svědci a zároveň tvůrci vize společenství“, která podle Boží vůle má své místo na samém vrcholu lidských dějin.“¹¹³ Je třeba zdůrazňovat důstojnost povolání laiků a diecézních kněží, podporovat spolupráci s nimi a sdílet se s nimi duchem a posláním vlastního institutu.¹¹⁴

¹⁰⁸ Srov. KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU: *Směrnice k přípravě vychovatelů v seminářích*, 1993, č. 79. 82; CD, č. 5. 35; MuR, č. 31.37; VC, č. 53.

¹⁰⁹ Srov. VC, č. 73.94.

¹¹⁰ Srov. VC, č. 53.

¹¹¹ Srov. VC, č. 94. 95.

¹¹² Srov. VC, č. 41–42. 72.

¹¹³ VC, č. 46, srov. RPU, č. 24.

¹¹⁴ Srov. MuR, č. 37; VC, č. 4. 15. 31. 56.

b) Kurzy

- Přispívají u formátorů a formátorek k rozvoji schopností navazovat mezilidské vztahy, naslouchat, rozlišovat povolání a vychovávat mládež i dospělé k moudrosti a aktivnímu jednání.
- Napomáhají rozvoji schopností duchovně vést a pedagogicky i psychologicky doprovázet. Tyto cíle a stupně působení se mohou různit, přesto dohromady představují integrální osobnostní zralost člověka zasvěceného Bohu. Kurzy by také měly nabízet nástroje potřebné k pochopení výjimečných životních okolností a problémů, aby jim člověk (v případě potřeby za pomoci odborníků) dokázal čelit.
- Měly by nabízet pomoc při objevování a chápání různých kulturních okolností s cílem získat formaci odpovídající požadavkům rodné kultury řeholníků a řeholnic nebo kultury národa, v němž pracují. Je důležité učit se vážit si v těchto kulturách skutečných hodnot, které obsahují stopu evangelia nebo se mu otvírají, a rozpoznávat v nich to, co je třeba očistit nebo odmítnout.¹¹⁵
- Měly by napomáhat k pochopení a zodpovězení výzev, jimž církve v naší době čelí, a k přijetí pastoračních priorit, které Svätý otec v jednotě spolu s biskupy předkládá věřícím k úvaze. „Instituty jsou vyzývány k tomu, aby s velkou tvůrčí odvahou pokračovaly ve vynalézavé činnosti a svatosti svých zakladatelů a zakladatelek, a tak dávaly odpověď na znamení doby, která nás v současnosti obklopují. Tato výzva je především povzbuzením k vytrvalosti na cestě svatosti přes všechny tělesné i duchovní překážky, které přicházejí v každodenních situacích.“¹¹⁶

c) Necht' se formátoři učí, jak připravovat členy svých společenství na úkoly nové evangelizace: na hlásání Krista a jeho radostné zvěsti o Otci všem lidem. Zvláště to předpokládá nutnou přípravu na evangelizaci kultury, pastorační práci ve jménu života, rodiny a solidarity, evangelijní přednost chudým, formaci mládeže, poslání ad gentes, účast v ekumenických aktivitách, mezináboženský dialog, porozumění ve společnosti atp.¹¹⁷ Necht' se učí chápat naděje a otázky mladých – synů a dcer naší doby – kteří vstupují do společenství, a necht' je připravují na to, aby dokázali ztělesňovat ty nejlepší hodnoty vlastní generace a aby na potřebu dnešní doby dokázali odpovídat svatostí a účinnou láskou. Formace je vždycky přípravou ke službě, kterou potřebuje v dané době a daném kulturním prostředí církve i společnost.

Právě proto, že podstata integrální formace spočívá v růstu víry a v dozrání v přijetí závazků plynoucích ze zasvěcení a poslání, musí brát náležitě v úvahu nové formy chudoby a nespravedlnosti v naší době. Mezi-instituční kurzy, aniž by upadly do omezujícího zevšeobecnění, mohou být formátorům a formátorkám na této rovině cennou pomocí.

d) Kurzy pro formátory a formátorky by měly představovat zkušenost duchovního růstu a přispívat k jejich stále formaci. Úkol doprovázet mladé na cestě jejich růstu obsahuje neustále výzvu Krista – Mistra a Učitele – k posilování modlitebního života, k prožívání jeho blízkosti a k přijímání kříže, který je pečeti citlivého úřadu formace, a také vyžaduje důvěru v jeho vedení a milost.

Formační dílo se projevuje právě v následování „Krista čistého, chudého a poslušného, oddaného misii a modlitbě“,¹¹⁸ a v jeho středu se nalézají velikonoční tajemství. Proto nemůže být příprava formátorů a formátorek pouze intelektuální, doktrinární, pastorační a profesní; je to především hluboká lidská a řeholní zkušenost účasti v Kristově tajemství prostřednictvím

¹¹⁵ Srov. VC, č. 79–80.

¹¹⁶ VC, č. 37.

¹¹⁷ Srov. VC, č. 77–83. 96–99. 101–103.

¹¹⁸ VC, č. 77.

úctyplného přibližování se tajemství lidské bytosti. V Kristu je zkušenost synovství ve vztahu k Otci a podřízenosti ve vztahu k Duchu, bratrství a spoluúčasti, otcovství a mateřství v Duchu: „Moje děti, znovu vás bolestně rodím, dokud nenabudete podoby Kristovy“ (Gal 4,19). Je dobré, aby se formátoři v tomto světle mohli navzájem setkávat jako zasvěcené osoby. Taková setkání jim pomohou konfrontovat se s vlastní cestou víry, společně se modlit, nechat se oslovit Božím slovem a slavit eucharistii. Formátoři se budou moci vzájemně obohatit o zkušenost lásky a moudrosti Mistra, který prostřednictvím vylití Ducha svatého a mateřského působení své Matky Marie pokračuje ve svém díle zvláštním způsobem i jejich prostřednickým působením v životech a zkušenostech těch, kterým pomáhají žít jako „spoluobčanům ostatních křesťanů a členům Boží rodiny“ (Ef 2,19).

ZÁVĚR

27. „Vědomí současné situace a naší odpovědnosti vyžaduje, abychom mladým řeholníkům a řeholnicím zajistili náležitou a úplnou formaci v dynamické věrnosti Kristu a církvi, charismatu zakladatele a naší době.“¹¹⁹

Kongregace pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života si svou nabídkou kritérií a směrnic představených v tomto dokumentu kladla za cíl správně vyhodnotit, uspořádat a podpořit širokou a rozmanitou zkušenost na poli mezi-instituční spolupráce, kterou II. vatikánský koncil dovedl ke zralosti a která se v posledních letech rozvinula.

Mezi-instituční spolupráce, která nás povzbuzuje ke sdílení charismatických darů, si váží jejich rozmanitosti a slouží jim, je to konkrétní odpověď na volání církve o pomoc řeholníkovi a řeholnici v jeho procesu sebeutváření při realizaci jednoty vlastního života v Kristu prostřednictvím Ducha.¹²⁰ Zasvěcené osoby jsou totiž skutečně povolány, aby se zapojily do současného světa, aby vydaly pozitivní svědectví lidské a křesťanské plnosti podle životního způsobu, který si pro sebe zvolil Pán Ježíš, který přijala Panna Maria¹²¹ a který sám Pán doporučil svým učedníkům.¹²²

Řeholníci a řeholnice plní tímto způsobem své poslání křesťanů vybídnutých k tomu, aby byli „živoucí připomínkou Kristova způsobu života a jeho činnosti“¹²³ a „vybídnutí Bohem, aby byli průkopníky na cestách misie a na stezkách Ducha“.¹²⁴ S novým životním nadšením a v moci slova, díky novým metodám a realizačním prostředkům svého díla budou věrnými a odvážnými Božími spolupracovníky, stanou se znamením naděje „ve službě člověku, kterému zjevují lásku toho, který se zjevil v Ježíši Kristu“.¹²⁵

Dne 31. října 1998 potvrdil Svatý otec tento dokument Kongregace pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života a schválil jeho vydání.

V Římě, 8. prosince 1998, o Slavnosti Neposkvrněného početí blahoslavené Panny Marie.

Eduardo Kard. Martínez Somalo
Prefekt

✠ Piergiorgio Silvano Nesti
Sekretář

¹¹⁹ JAN PAVEL II.: Poselství XIV. generálnímu shromáždění „Konference zasvěcených osob v Brazílii“ (CRB), 11. července 1986: *Insegnamenti*, IX/2 (1986), str. 241.

¹²⁰ Srov. PI, č. 1.

¹²¹ Srov. LG, č. 46; VC, č. 18.

¹²² Srov. LG, č. 44.

¹²³ VC, č. 22.

¹²⁴ JAN PAVEL II.: Poselství XIV. generálnímu shromáždění „Konference zasvěcených osob v Brazílii“ (CRB), 11. července 1986: *Insegnamenti*, IX/2 (1986), str. 238.

¹²⁵ Srov. RM, č. 2; VC, č. 110.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK.....	2
ÚVOD	3
I. ZÁKLADNÍ PRAVIDLA A PRAKTICKÉ POKYNY	5
– Základní pravidla.....	5
a) <i>Formace: neoddiskutovatelné právo a povinnost každého institutu.</i>	5
b) <i>Spolupráce a solidarita při formaci</i>	7
c) <i>Mezi-instituční centra a formace</i>	7
Praktické pokyny.....	8
– Řeholní instituty	8
a) <i>Kapituly a vyšší představení</i>	8
b) <i>Formační společenství</i>	8
– Mezi-instituční formační centra	9
a) <i>Centra a jejich zakládání</i>	9
b) <i>Odpovědnost za centra</i>	9
c) <i>Pedagogové</i>	Chyba! Záložka není definována.
II. SPOLUPRÁCE V RŮZNÝCH OBDOBÍCH FORMACE	10
– Příprava na noviciát.....	10
– Noviciát	10
– Formace profesů s časnými sliby	12
– Stálá formace.....	13
III. TEOLOGICKÉ INSTITUTY	15
A INSTITUTY FILOSOFICKÉ A TEOLOGICKÉ FORMACE	15
– Teologické instituty.....	15
– Instituty teologické a filosofické formace pro řeholníky směřujících ke kněžství	16
a) <i>Kanonické zřízení.</i>	16
b) <i>Vedení institutu</i>	16
c) <i>Programy</i>	17
d) <i>Přednášející</i>	17
e) <i>Přijímací řízení</i>	18
f) <i>Formační společenství a centrum filosoficko-teologického studia</i>	18
g) <i>Vlastní iniciativy</i>	19
IV. SPOLUPRÁCE MEZI INSTITUTY	20
PŘI VZDĚLÁVÁNÍ FORMÁTORŮ A FORMÁTOREK	20
– Formační služba	20
– Svědomitá volba a důkladná příprava formátorů	20
– Mezi-instituční spolupráce	20
– Kurzy	21
ZÁVĚR.....	24